

РЕЦЕНЗІЯ

рецензента, кандидата сільськогосподарських наук, доцента, доцента
кафедри економічної географії та екологічного менеджменту
Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича
Данілової Ольги Миколаївни
на дисертаційну роботу Колосівського Назарія Ігоровича
«Геопросторова організація та планування соціальної
інфраструктури Чернівецької області»,
подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії за
спеціальністю 106 – Географія, галузь знань 10 – Природничі науки

1. Актуальність обраної теми дисертаційного дослідження та її зв'язок із державними і галузевими науковими програмами, планами, темами.

Актуальність дисертаційного дослідження Назарія Ігоровича Колосівського є беззаперечною та обумовлена сучасними трансформаційними процесами, що відбуваються в Україні та безпосередньо впливають на розвиток соціальної інфраструктури регіонів. В умовах децентралізації, реформування адміністративно-територіального устрою, цифровізації суспільства, пандемії COVID-19 та повномасштабної російської агресії особливої ваги набувають питання просторової організації, доступності та ефективності функціонування соціальної інфраструктури. Соціальна інфраструктура є важливим чинником забезпечення належного рівня життя населення, формування людського капіталу, підтримки соціальної стабільності та регіонального розвитку. Саме тому дослідження її геопросторової організації та планування є надзвичайно актуальним як у теоретичному, так і у практичному аспектах.

Особливу цінність має регіональний аспект дослідження. Чернівецька область характеризується значною територіальною диференціацією, поєднанням рівнинних і гірських територій, прикордонним положенням, неоднорідністю розселення населення та специфічними умовами функціонування соціально-інфраструктурного комплексу. Це зумовлює необхідність комплексного суспільно-географічного аналізу соціальної інфраструктури та визначення перспектив її подальшого розвитку.

Дисертаційне дослідження виконане на кафедрі географії України та регіоналістики Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича та безпосередньо пов'язане з реалізацією кафедральної науково-дослідної теми «Просторове планування і трансформаційні процеси регіонального розвитку Карпато-Подільських областей України» (2021-2025 роки; №0121U100332). Тематика дисертації узгоджується із сучасними пріоритетами державної регіональної політики України, зокрема Стратегією розвитку Чернівецької області на період до 2027 року, Програмою економічного і соціального розвитку Чернівецької області на 2025 рік, а також відповідає актуальним напрямкам просторового планування, розвитку територіальних громад, модернізації соціальної інфраструктури та підвищення якості життя

населення в умовах децентралізації та сучасних суспільних трансформацій (довідка № 01-12/23-255 від 26.02.2026 р.).

2. Ступінь обґрунтованості та наукова новизна положень, висновків і рекомендацій сформульованих у дисертації.

Дисертаційна робота характеризується чіткою структурою та логікою викладу матеріалу, послідовністю наукового аналізу та відповідністю поставленій меті й завданням дослідження. Автором опрацьовано значний масив наукових джерел, нормативно-правових документів, статистичних, картографічних та геоінформаційних матеріалів (261 джерело), що свідчить про високу обізнаність дисертанта з сучасними результатами наукових досліджень у сфері суспільної географії, просторового планування та розвитку соціальної інфраструктури. Інформаційну основу дослідження становлять матеріали Головного управління статистики у Чернівецькій області, документи Чернівецької обласної військової адміністрації, паспорти територіальних громад, відкриті геопросторові дані OpenStreetMap, Єдиного державного веб-порталу відкритих даних.

Високий ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій підтверджується комплексним використанням загальнонаукових та конкретно-наукових методів дослідження, серед яких: порівняльно-географічний, картографічний, статистичний, типологічний, математичної обробки даних, SWOT-аналізу, геоінформаційного моделювання із використанням програмного забезпечення QGIS, GRASS GIS, та інші.

Позитивне враження справляє значна кількість авторських картографічних моделей, таблиць, схем та аналітичних матеріалів, що дозволили комплексно розкрити особливості геопросторової організації соціальної інфраструктури Чернівецької області. Особливе значення мають картографічні моделі, що забезпечують просторову інтерпретацію отриманих результатів та формують підґрунтя для подальшого просторового планування розвитку соціальної інфраструктури даного регіону та громад. Наукова новизна дисертаційного дослідження полягає у тому, що автором:

- узагальнено наукові підходи до трактування поняття «соціальна інфраструктура» та визначено її суспільно-географічну сутність, запропоновано авторське визначення поняття «соціальна інфраструктура» (розділ 1, підрозділ 1.1);
- здійснено комплексне суспільно-географічне дослідження соціальної інфраструктури Чернівецької області в умовах сучасних трансформаційних процесів, децентралізації та воєнного стану (розділи 2–3);
- виявлено диспропорції в розміщенні соціально-інфраструктурних об'єктів на рівні територіальних громад регіону (розділ 3, підрозділ 3.1);
- проведено типізацію територіальних громад Чернівецької області за рівнем розвитку соціальної інфраструктури та її окремих складових із використанням системи суспільно-географічних показників (розділ 3, підрозділ 3.2);

- розроблено низку картосхем, які відображають територіальну організацію соціальної інфраструктури регіону (розділ 3);
- наведено пропозиції щодо планування її розвитку (розділ 4, підрозділи 4.1, 4.2).

У дисертаційній роботі вдосконалено методика суспільно-географічного дослідження соціальної інфраструктури через поєднання традиційних і сучасних методів наукового пізнання, галузевий підхід до виокремлення складових соціальної інфраструктури, класифікацію чинників формування та розвитку соціальної інфраструктури регіону. Подальшого розвитку набуло суспільно-географічне дослідження соціальної інфраструктури Чернівецької області, висвітлення впливу різних чинників на формування, функціонування та розвиток регіонального соціально-інфраструктурного комплексу.

3. Достовірність, теоретичне та практичне значення отриманих результатів.

Сформульовані у дисертаційній роботі Колосівського Назарія теоретико-методологічні положення і рекомендації мають високий ступінь достовірності, що вимагається від таких робіт. Всі поставлені завдання виконано.

Достовірність отриманих результатів забезпечується застосуванням сучасної методології суспільно-географічних досліджень, використанням значної кількості офіційних статистичних та картографічних матеріалів, а також комплексним підходом до аналізу соціальної інфраструктури.

Теоретичне значення дисертації полягає у розвитку методичних засад суспільно-географічного дослідження соціальної інфраструктури, удосконаленні понятійно-категоріального апарату та розширенні підходів до аналізу просторової організації соціально-інфраструктурних систем, які можуть бути використані при аналогічних дослідженнях на прикладі інших регіонів.

Практичне значення результатів дослідження підтверджується їх використанням у діяльності Чернівецької обласної ради при розробці Стратегії розвитку Чернівецької області до 2027 року та Програми економічного і соціального розвитку Чернівецької області на 2025 рік (довідка № 01-12/23-255 від 26.02.2026 р.). Матеріали дисертації також впроваджено в освітній процес географічного факультету Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича (довідка № 16/19-873- 26 від 25.02.2026 р.).

Практичні рекомендації автора можуть і в подальшому використовуватись органами державної влади та місцевого самоврядування при плануванні розвитку територіальних громад, оптимізації мережі соціальних закладів, підвищенні доступності послуг та вдосконаленні просторової організації соціальної інфраструктури.

4. Зміст та завершеність дослідження.

Дисертаційна робота викладена сучасною українською мовою та характеризується чітким, логічним і науковим стилем викладу матеріалу.

Робота складається зі вступу, чотирьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

У першому розділі дисертації розкрито теоретико-методологічні засади дослідження соціальної інфраструктури регіону. Автором проаналізовано еволюцію наукових підходів до трактування поняття «соціальна інфраструктура», узагальнено підходи вітчизняних та зарубіжних науковців до визначення її сутності, структури та функцій у системі регіонального розвитку. Значну увагу приділено формуванню понятійно-категоріального апарату дослідження, визначенню ролі соціальної інфраструктури у забезпеченні якості життя населення та розвитку територіальних громад. У підрозділі 1.3 обґрунтовано методику суспільно-географічного дослідження соціальної інфраструктури регіону, визначено систему методів дослідження, розкрито особливості використання статистичних, картографічних та геоінформаційних методів аналізу.

Другий розділ присвячений аналізу чинників формування та розвитку соціальної інфраструктури Чернівецької області. Автором здійснено класифікацію чинників за різними критеріями та охарактеризовано вплив природно-географічних, демографічних, соціально-економічних, історичних, адміністративно-територіальних та транспортно-географічних чинників на розвиток соціальної інфраструктури регіону. У розділі проаналізовано особливості географічного положення області, природно-ресурсного потенціалу, системи розселення населення, демографічної ситуації та рівня соціально-економічного розвитку територіальних громад. Окрему увагу приділено впливу процесів децентралізації, воєнного стану та сучасних суспільних трансформацій на функціонування соціальної інфраструктури регіону.

У третьому розділі здійснено комплексний аналіз сучасного стану соціальної інфраструктури Чернівецької області та її основних складових. Автором досліджено територіальну організацію закладів охорони здоров'я, освіти, культури, соціального захисту, фізичної культури та спорту та ін. Проведено оцінювання рівня розвитку соціальної інфраструктури територіальних громад із використанням системи показників, коефіцієнтів локалізації, територіальної концентрації, Енгеля та Гольца. Значна увага приділена аналізу транспортної доступності соціально-інфраструктурних об'єктів із використанням сучасних ГІС-технологій та картографічного моделювання. Важливим елементом розділу є типізація територіальних громад Чернівецької області за рівнем розвитку соціальної інфраструктури та виявлення територіальних диспропорцій у її функціонуванні.

Четвертий розділ містить результати обґрунтування напрямів планування, проблем та перспектив розвитку соціальної інфраструктури територіальних громад Чернівецької області. У розділі проведено SWOT-аналіз територіальних громад, визначено основні проблеми та перспективи розвитку соціальної інфраструктури в умовах децентралізації та сучасних суспільних викликів. Автором запропоновано механізм забезпечення розвитку регіональної соціальної інфраструктури, обґрунтовано напрями вдосконалення просторового планування та підвищення ефективності функціонування соціально-інфраструктурного комплексу регіону.

Загальні висновки дисертації є логічними, повністю відповідають поставленим завданням та відображають основні результати дослідження.

Текст роботи вдало доповнюється таблицями, картографічними моделями, схемами та додатками, що значно покращує сприйняття матеріалу.

Загалом дисертація є завершеною самостійною науковою працею, в якій теоретичні результати, наукові положення та практичні рекомендації висунуті автором характеризуються єдністю змісту та спрямовані на вирішення важливого науково-практичне завдання у сфері суспільної географії.

5. Повнота викладу наукових положень, висновків та рекомендацій в опублікованих працях.

Основні результати дисертації опубліковані в 15 наукових працях, серед яких 5 статей у наукових фахових виданнях України категорії «Б» (з них 4 одноосібні, 1 у співавторстві), 2 публікації, що додатково відображають результати дисертаційного дослідження, 8 тез апробаційного характеру в матеріалах конференцій та 1 наукового семінару (з яких 5 є одноосібними і 3 у співавторстві). Опубліковані праці охоплюють тематику наукового дослідження і повною мірою відображають результати дисертації.

6. Апробація основних результатів дослідження.

Основні положення та висновки дослідження, що сформульовані в дисертації, апробовані на 7 міжнародних та всеукраїнських наукових конференціях та 1 науковому семінарі.

7. Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації.

Загалом позитивно оцінюючи зміст та результати дисертаційного дослідження, вважаємо за необхідне акцентувати увагу на окремих дискусійних моментах:

1) У п.1.1. дисертації автором детально проаналізовано основні підходи науковців до сутності та трактування поняття «соціальна інфраструктура» та запропоноване авторське трактування, однак окремі аспекти співвідношення понять «соціальна інфраструктура», «соціальна сфера» та «сфера послуг» потребують більш чіткого теоретичного розмежування, що дозволило б посилити понятійно-категоріальний апарат дослідження.

2) У підрозділі 1.3 детально висвітлено методика суспільно-географічного дослідження соціальної інфраструктури регіону. Вважаємо за доцільне доповнити даний підрозділ узагальненою блок-схемою методики дослідження, що дозволило б більш наочно відобразити послідовність етапів наукового пошуку, взаємозв'язок використаних методів та логіку отримання результатів дослідження.

3) У другому розділі дисертаційного дослідження (п. 2.1) автором розроблено розгорнуту класифікацію чинників, що впливають на формування та розвиток соціальної інфраструктури регіону. Однак, поза увагою залишилася пріоритетність та значущість окремих груп чинників на розвиток соціальної інфраструктури. Це певною мірою позначилося на викладі матеріалу другого

розділу, де окремі чинники розглядаються переважно в описовому аспекті без чіткого ранжування їх ролі та визначення ключових детермінант розвитку соціально-інфраструктурного комплексу регіону. Більш детальна ієрархізація чинників та встановлення причинно-наслідкових зв'язків між ними дозволили б посилити аналітичну складову дослідження.

4) У третьому розділі (п.3.1) здійснено ґрунтовний аналіз основних складових соціальної інфраструктури Чернівецької області із оцінкою сучасного рівня їх розвитку та відповідними картографічними моделями. У п.3.2. для визначення рівня розвитку соціальної інфраструктури регіону загалом проведено типізацію у розрізі територіальних громад. На нашу думку, у тексті дисертації недостатньо деталізовано методичні підходи до визначення меж між окремими типами територіальних громад, а також не повною мірою розкрито питання обґрунтування вагових коефіцієнтів використаних показників.

5) У 4 розділі роботи автором здійснено SWOT-аналіз територіальних громад за рівнем розвитку соціальної інфраструктури, який є одним із важливих елементів дослідження, однак окремі стратегічні напрями розвитку соціальної інфраструктури могли б бути підсилені кількісними прогностичними розрахунками. Позитивно оцінюючи практичну спрямованість дисертаційного дослідження та запропонований механізм розвитку соціальної інфраструктури регіону, вважаємо, що окремі практичні рекомендації потребують більшої конкретизації щодо механізмів їх реалізації, детального економічного та ресурсного обґрунтування на рівні територіальних громад.

6) У дисертаційній роботі автором активно використано сучасні геоінформаційні технології та сформовано значний обсяг картографічного матеріалу. Разом із тим окремі картографічні моделі доцільно було б доповнити елементами динамічного аналізу, що дозволило б більш наочно простежити зміни у розвитку соціальної інфраструктури територіальних громад у часовому вимірі.

Зазначені зауваження мають переважно дискусійний і рекомендаційний характер, не знижують загальної позитивної оцінки дисертаційної роботи, а радше окреслюють можливі напрями подальшого поглиблення дослідження соціальної інфраструктури територіальних громад Чернівецької області.

8. Відсутність порушень академічної доброчесності.

Дисертаційна робота є самостійно виконаним науковим дослідженням автора. Наукові положення, висновки та рекомендації, що містяться у роботі, є результатом особистих наукових напрацювань здобувача. На усі використані джерела наведено відповідні посилання. Ознак порушення академічної доброчесності у дисертації не виявлено.

9. Загальний висновок.

Дисертаційна робота Колосівського Назарія Ігоровича – є самостійною та завершеною науковою працею, висвітлені теоретичні та практичні результати

характеризуються логічністю побудови та актуальністю, вирішують конкретне наукове завдання і складають значний внесок для розвитку географічної науки.

За актуальністю теми, обсягом виконаних досліджень, новизною і науковою цінністю отриманих результатів дисертація «Геопросторова організація та планування соціальної інфраструктури Чернівецької області» відповідає вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінет Міністрів України №44 від 12.01.2022 р. (зі змінами, внесеними згідно з Постановами Кабінету Міністрів України №341 від 21.03.2022р., №502 від 19.05.2023р., № 507 від 03.05.2024р.) а також «Вимогам до оформлення дисертацій» (зі змінами внесеними Наказом Міністерства освіти і науки України №759 від 31.05.2019), а Колосівський Назарій Ігорович заслуговує присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 106 – Географія, галузі знань 10 – Природничі науки.

Рецензент:

кандидат сільськогосподарських наук, доцент,
доцент кафедри економічної географії та
екологічного менеджменту
Чернівецького національного
університету імені Юрія Федьковича

Ольга ДАНИЛОВА

29.05.2026 р.

Підпис *Данилової О.* засвідчує
Учений секретар Чернівецького національного
університету імені Юрія Федьковича
" 29 " травня 2026

